

Madde Kullanımı ve Suç¹

Kültegin Ögel*, Defne Tamar*, Cüneyt Evren*, Aytekin Sır**

*Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, AMATEM Kliniği

**Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri ABD.

¹ Bu yazı Madde Kullanıcılarının Özellikleri adı verilen araştırmanın sonuçlarından derlenmiştir. Araştırmaya Mehmet Bekaroğlu, Tuncay Besim, Hakan Coşkunol, Yunus Emre Evlice, Hayrettin Kara, Aytekin Sır, Emin Önder, Aytül Özkürkçügil, Berna Uluğ katılmıştır. Araştırmanın tümü 3P dergisinin Aralık 1999 sayısında ek sayı olarak yayınlanmıştır.

Özet

Madde kullanımı ile suç arasında bir ilişkinin olduğu bilinmektedir. Bu ilişkiyi sorgulamak ve kullanılan madde tipine göre bir farklılık olup olmadığını araştırmak amacıyla bu çalışma düzenlenmiştir. Çalışma 10 ayrı merkezde düzenlenmiş, toplam 364 madde kullanıcısıyla görüşme yapılmıştır. Madde kullanıcılarının %64'ü yasalarla bir sorun yaşadığını belirtirken, madde kullanmaya başlamadan önce yasalarla ilgili bir sorun yaşayanların oranı ise %24.9 bulunmuştur. İşlenen suçların %64.3'ü madde kullanımıyla ilişkili değildir. Madde kullanıcılarının yarısının cezaevi deneyimi olduğu, %31'inin madde kullanımıyla ilişkili suçlardan, %18'inin ise madde kullanımıyla ilişkili olmayan suçlardan cezaevine girdikleri gözlenmiştir.

Kullanılan madde tipine göre bir değerlendirme yapıldığında, hap kullanıcılarının diğer gruplara daha büyük oranda madde kullanmaya başlamadan önce suç işledikleri, suç işleme yaşlarının daha düşük olduğu, esrar ve eroin kullananlar arasında yasal sorun yaşayanların oranının daha yüksek olduğu, ancak eroin kullanıcılarının işledikleri suçların yarısının, cezaevine girmelerinin ise büyük oranda madde kullanımıyla ilişkili olduğu saptanmıştır.

Sonuç olarak hap kullanıcılarının suça daha fazla eğilimli olduğu, eroin kullanıcılarının ise daha çok maddeyle ilişkili suçlar işlediği gözlenmiştir. Bu nedenle yazıda zarar azaltma stratejilerinin ve yerine koyma tedavilerinin önemi tartışılmıştır.

Madde kullanımı ülkeler için birçok açıdan önemli sorunlar yaratmaktadır. Bunlar arasında sağlık, ekonomik, adli vb sorunlar sayılabilir. Madde kullanan kişiler arasında suç işleme ve yasalara karşı gelme davranışının olması da, madde bağımlılığının önemli bir toplumsal yönünü yansıtmaktadır.

Madde kullanımı ve suç arasında neden sonuç ilişkisi gösterilememekle birlikte, suç ile madde kullanımı arasında bir ilişki olduğu ileri sürülmüştür (Milgram, 1993). Öte yandan madde kullanımının suça eğilimli davranışın bir parçası olduğu ancak suça neden olmadığı iddia edilmiştir (Risser, 1995). Ancak bu ilişkinin derinlemesine tartışılması gerekir. Karşımıza iki önemli soru gelmektedir: Madde kullanıcıları aynı zamanda suç işleme potansiyeli olanlar mıdır? Yoksa suç işleme davranışı madde kullanımının bir sonucu mudur?

Ülkemizde yapılan çalışmalarda madde kullanımı ile suç arasında bir ilişki görülmektedir. İstanbul'da suç prevalansı yüz bin kişide 186.73 iken, 2180 madde bağımlısı arasında 1878 kişi hayatlarının bir döneminde en az bir kez suç işlediği gözlenmiştir (Alpay ve ark, 1995).

Yatarak tedavi gören 1679 madde kullanıcısı arasında yapılan çalışmada, %59.7'sinin en az bir kez cezaevi yaşantısı olduğu gösterilmiştir (Çakmak ve ark, 1996). Yine başka bir çalışmada madde bağımlıları içinde suç işleyenlerin oranı %77 olarak bulunmuştur (Alpay ve ark, 1995). Madde kullanıcıları arasında suç kaydı olmayanların oranı %68 iken, bu oran kullanmayanlarda %98.7, cezaevine girmeyenlerin oranı ise kullananlarda %62.7, kullanmayanlarda %97.3 bulunmuştur (Ergil, 1993).

Sadece opioid bağımlılarıyla yapılan bir araştırmada, 100 opioid kullanan kişiden %24'ünün yasal bir sorun yaşadığı gösterilmiştir (Kuru, 1997). Uçucu madde bağımlısı 81 kişiyle yapılan bir araştırmada %61.7'sinin yasal bir sorunu olduğu görülmüştür (Demirbek, 1991).

Alkol kullanımında da suç işleme oranı normal popülasyona göre yüksektir. Alkol bağımlılarında suç işleme oranı %68 iken, alkol bağımlısı olmayanlarda bu oran %37 bulunmuştur (Modestin ve ark., 1996). Alkol kullanan ergenlerde suç, cinsel saldırı, agresyon oranı daha yüksek olduğu gözlenmiştir (Milgram, 1993). Diğer madde kullananlar ile karşılaştırıldığında alkol dışı diğer psikoaktif madde kullananlarda suç oranının üç kat daha fazla olduğu saptanmıştır (Dudular, 1991).

Öte yandan madde bağımlılarının %33.3'ü yasal olmayan gelirleri olduğunu belirtmişlerdir (Tamar ve ark, 1997). Bu bulgu da madde kullanımı ile suç arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Alkol dışı diğer psikoaktif maddelerin önemli bir bölümünün kullanılması, taşınması, satılması ya da alınması yasalarca yasaklanmıştır. Böylece madde kullanan her kişi aslında bir suç işlemiş olmaktadır. Bu durum ise, madde kullanıcıları arasında suç işleme yaygınlığını artıran bir faktördür. Öte yandan geri kalan madde bağımlılarının ihtiyaçları için madde taşımamanın ötesinde yaralama, hırsızlık gibi suçlar işledikleri de görülmektedir. Bu nedenle suçun niteliği önem kazanmaktadır. Suçun niteliğini inceleyecek olursak suç işleyen madde kullanıcılarının bir araştırmada %51'inin (Dudular, 1991), bir diğer araştırmada ise %60'ının (Tamar ve ark, 1997) madde bulundurma suçu işlediği görülmektedir.

Bu araştırmada ülkemizdeki madde kullanımı ve suç ilişkisinin farklı madde kullanımına göre karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu araştırma Adana, Ankara, Denizli, Diyarbakır, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Trabzon, Van ve Kıbrıs'ta yürütülmüştür. Yasal olmayan bir davranış üstünde araştırma yapılacağı için, bu tür araştırmalarda kullanılan "kartopu (snowball)" yöntemi kullanılmıştır. Ancak araştırmanın yürütüldüğü bazı illerde nüfus ve madde kullanımı düşük olmasından dolayı deneklere ulaşım açısından kartopu yönteminin zorluklar getireceği düşünülmüş ve seçim için bazı kriterler konmuştur. Araştırmaya esrar, eroin, uçucu ve hap olmak üzere dört madde alınmıştır. Ülkemizde en sık kullanılan maddeler olması nedeniyle bu maddeler seçilmiştir. Öte yandan birçok madde kullanıcısının aynı anda farklı maddeler kullanması nedeniyle, seçim yapılırken tercih maddesine göre seçim yapılması uygun görülmüştür. Örneğin bir kişi hem eroin, hem de esrar kullanabilir, ancak kişinin düzenli olarak kullandığı ve kullanmadığı zamanlar arayış içinde olduğu madde tercih maddesi olarak belirlenmiştir.

Araştırmaya alınacak olgular seçilirken iki değişken açısından kota getirilmiştir. Bunlardan birincisi vakaların seçimi ile ilgilidir. Her merkezin vakalarını seçerken tek bir alandan seçmesini önlemek için, tek bir alandan seçim %60 olarak kısıtlanmıştır. Örneğin, eğer araştırmacı vakalarını hastaneden seçerse, en fazla 30 vakayı buradan alabilmiş, diğerlerini başka alanlardan seçmek zorunda kalmıştır.

İkinci kota ise, kullanılan maddenin tipine getirilmiştir. Araştırma konusu olarak seçilen eroin, esrar, hap ve uçucu maddelerden herhangi birinden en az beş vakanın bulunması koşul olarak getirilmiştir. Burada amaç, bir bölgenin tek bir tip madde kullanıcısıyla görüşme yapmasının önüne geçerek, az da olsa bölgeler arası dağılımda bir homojenite sağlamaktır.

Araştırmada yarı yapılandırılmış bir soru formu kullanılmıştır. Bu form tüm bölgelerden gelen araştırmacıların katılımı ile son haline getirilmiş, pilot uygulama yapılarak eksiklikleri giderilmiştir.

Görüşmeler madde kullanıcılarıyla yüz yüze yapılmıştır. Kimi bölgelerde araştırmacılar doğrudan kendileri görüşme yaparken, bazı bölgelerde bu formu uygulayacak yardımcılarından (asistan vb) yararlanılmıştır. Tüm bölgeler çalışmalarını 6 ay içinde tamamlamıştır.

Bulgular

Çalışmaya toplam 369 madde kullanıcısı alındı. Kullanıcıların tercih maddelerine göre dağılımı incelendiğinde çalışmaya alınan olguların 72'si (%19.5) uçucu madde, 139'u (%37.7) esrar, 107'si (%29) eroin, 51'i ise (%13.8) hap kullanıyordu.

Kullanıcıların 331'i (%89.7) erkekti (Tablo 1). Hap kullanıcıları arasında kadınların oranı diğer gruplarla karşılaştırıldığında biraz daha yüksekti.

Çalışmaya alınan kullanıcıların yaş ortalaması 30 yaşın altında olup, uçucu madde kullanıcıları dışında diğer madde kullanıcılarının yaş ortalamaları benzer bulundu. Yaş ortalamaları uçucu madde kullanıcıları için 18.9 (5.1), esrar kullanıcıları için 32.4 (11.3), eroin kullanıcıları için 32.3 (9.6), hap kullanıcıları için 30.3 (10.6) bulunmuştur. Çalışmaya alınan en genç kullanıcı 14, en yaşlı kullanıcı ise 66 yaşındaydı. Çalışmaya alınan madde kullanıcılarının 38'i (%10.8) ile cezaevinde görüşme yapılmıştır.

Madde kullananların %65'inin yasalarla sorunu olduğu gözlenmiştir. Esrar ve eroin kullananlar arasında yasal sorunu olanların uçucu ve hap kullananlara göre daha fazla olduğu dikkat çekmektedir (Tablo 1). Esrar ve eroin kullanıcıları arasında yasal sorunların olması açısından bir fark yoktur ($\chi^2=0.53$, SD:1, $p>0.05$). eroin kullanıcılarının diğer madde kullanıcıları ile karşılaştırıldığında yasal sorun yaşama için odds oranı hap kullananlarda 3,4 ($p<0.05$), uçucu kullananlarda 2,6 ($p<0.05$), esrar kullananlarda 1,2 ($p<0.05$) bulundu.

Madde kullanmaya başlamadan önce yasal sorunlarla karşılaşma oranı %25 olarak bulundu. Bu oran hap kullananlar arasında en yüksek orandaydı (Tablo 2).

İşlenen suçun madde kullanımıyla ilişkili olup olmadığı araştırıldığı zaman, işlenen suçların önemli bir kısmının maddeyle ilişkisiz olduğu saptanmıştır. Eroin kullanıcıları grubunda işlenen suçların yarısı maddeyle ilişkilidir ve farklılığı eroin grubunun yarattığı gözlenmiştir (Tablo 3). Eroin kullanıcıları çıkarıldığında dağılımda bir farklılık yoktur ($\chi^2 =0.02$, SD: 2, $p>0.05$).

Madde kullananların %0.6'sının en az bir kez ceza evine girdiği saptandı. Bu oran uçucu kullanıcıları için %23.8, esrar kullanıcıları için %57, eroin kullanıcıları için %61.4, hap kullanıcıları için %38.6'ydı.

Cezaevine girmelerine neden olan suçların %31,4'ü madde kullanımıyla ilgili olarak bulundu. Kullanılan maddelere göre karşılaştırıldığında eroin kullanıcılarının diğer kullanıcılardan farklı olarak cezaevine girme nedenlerinin daha çok maddeyle ilişkisiz olduğu, diğer gruplar arasında ise anlamlı bir fark olmadığı gözlemlendi ($\chi^2 =3.51$, SD: 2, $p>0.05$). Eroin kullanıcılarının maddeyle ilişkisiz suçlardan dolayı cezaevine oranları hap kullananlarla karşılaştırıldığında odds oranı 16,2 ($p<0.05$), uçucu kullananlarla karşılaştırıldığında 6,7 ($p<0.05$), esrar kullananlarla karşılaştırıldığında ise 5,6 ($p<0.05$) bulundu.

İstatiksel olarak anlamlı olmamakla beraber madde kullanımıyla ilgisiz olarak cezaevine girenler hap kullananlar arasında daha sık olduğu dikkati çekti. Madde ilgili suçlardan cezaevine girenlerin esrar ve eroin kullananlar arasında çok sık olduğu dikkati çekiyordu (Tablo 4).

Yasalarla ilgili ortalama kaç kez sorun yaşandığına bakıldığında $4,73 \pm 7.4$ kez madde ile ilgisiz yasal sorun yaşanmışken ortalama $3,61 \pm 5.4$ kez madde ile ilgili sorun yaşandığı saptandı. Her iki durumda da kullanılan maddelere göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenmedi.

İlk kez kaç yaşında yasal sorun yaşandığına bakıldığında madde ile ilgili ilk kez yasal sorunun yaşandığı ortalama yaş $23,44 \pm 9.0$ olarak bulundu. Uçucu ve hap kullananların madde ile ilgili yasal sorun yaşadıkları yaş ortalamasının belirgin biçimde daha düşük ($14,8$ ve $18,7$) olduğu belirlendi.

Ortalama olarak $18,55 \pm 6.2$ yaşında ilk kez madde ile ilgisiz yasal sorunla karşılaşıldığı gözlemlendi. Yine uçucu ve hap kullananlar arasında yaş ortalaması istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük ($14,19$ ve $15,5$) olarak bulundu.

Madde temin edebilmek için hırsızlık, yasadışı ve ahlaka aykırı eylemlerde bulunanlar ve madde satmak zorunda kalanların tercih maddelerine göre dağılımına bakıldığı zaman, bu tür eylemlerin eroin kullanıcıları arasında yaygın olduğu gözlenmektedir (tablo 5).

Madde kullanım süresinin suçla ilişkisi araştırıldığında suç işleyen uçucu madde ve esrar kullanıcılarının madde kullanım sürelerinin daha uzun olduğu saptandı. Eroin ve hap kullanıcılarının madde kullanım süreleri suç işleyen ve işlemeyenler arasında bir farklılık göstermiyordu (tablo 6).

Tartışma

Madde kullanıcıları arasında suç işleme oranı diğer çalışmalarla benzer oranlarda olduğu saptandı. Opioid kullanıcıları Kuru'nun çalışmasında %24 oranında yasalarla sorunu olduğunu bildirirken, bizim çalışmamızda bu oran daha yüksek bulundu. Bu çalışmada örneklemin sadece hastaneye başvuranlar arasından seçilmemesinin oranları etkilemiş olabileceğine inanıyoruz. Madde kullanımına ya da bulundurmaya ilişkin suç işleme oranlarına ilişkin bulgularda diğer çalışmalarla benzerlikler gösteriyordu.

Çalışmaya alınan olguların bir kısmının cezaevinde bulunuyor olması, sonucu etkileyebilir. Öte yandan örneklemin seçiminde bu olguların yer alması, örneklemin rastgele olduğunun bir göstergesidir. Bu nedenle elde edilen sonuçlar daha gerçekçidir denebilir.

Madde kullanmaya başlamadan önce yasal sorun yaşama oranını %24 bulunması, madde kullanıcılarının önemli bir bölümünün madde kullanmaya başlamadan öncede yasalarla sorun yaşadığını göstermesi açısından ilginç bulunmuştur. Bu bulgu bize madde kullanımının doğrudan suça eğilim yaratmadığının, madde kullanıcılarının kültürel ve kişisel özelliklerinin de yasalara karşı gelme davranışında bir rol oynadığının önemli bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Hap kullanıcıları arasında madde kullanımından önce de yasalarla sorun yaşama oranının ve madde kullanımıyla ilişkisiz cezaevi girme öyküsünün diğer gruplara göre yüksek bulunması, maddeyle ilişkili ya da ilişkisiz suç işleme yaşlarının diğer gruplara göre düşük olması, hap kullanıcılarının suça daha fazla eğilimli bir grup olduğunu göstermektedir. Daha önce niteliksel bir araştırmada da hap kullanıcılarının psikopatik davranışların daha yoğun olduğunun belirtilmesi ve benzer sonuçların elde edilmesi bulgularımızı doğrular gözükmektedir (Ögel ve ark.,).

Eroin kullanıcıları dikkate alındığında, bu grupta suç işleme oranının yüksek olduğu dikkati çekmekle birlikte işlenen suçların yarısının madde kullanımıyla ilişkili olduğu gözlenmektedir. Madde kullanımıyla ilişkili olarak cezaevine girme oranı eroin kullanıcılarında madde kullanımıyla ilişkisiz olarak cezaevine girme oranıyla karşılaştırıldığında oldukça düşüktür. Eroin kullanıcılarında suç işleyen ve işlemeyenler arasında madde kullanım süresi açısından da bir fark yoktur. Tüm bu bulgular eroin kullanıcılarının işledikleri suçların çoğunlukla maddeyle ilişkili suçlar olduğunu göstermektedir. Öte yandan eroin kullanımının yasal olmaması, ancak örneğin bazı hapların yasal bir madde olması nedeniyle de eroin kullanıcılarının diğer madde kullanıcılarına oranla daha yüksek oranda yasalarla sorun yaşadıklarını söyleyebiliriz. Daha önce yapılan niteliksel bir araştırmada da eroin kullanıcılarının daha çok madde kullanımıyla ilişkili suçlar işlediği gösterilmiştir (Ögel ve ark.).

Madde kullanımının olumsuz toplumsal yansımalarından birisi suçtur. Suç işleme kullanıcıyı yasa dışı grupların içine çekmektedir. Yaşamını sürdürmek için madde arayışı içinde olan bir eroin kullanıcısı eğer kullandığı maddeyi bırakmayı istemiyorsa, zorunlu olarak suç işlemek durumunda kalmaktadır. Bu ise hem bireyin kendisine, hem de topluma zarar veren bir davranış olmaktadır. Böyle bir kısır döngüyü kırmak için, zarar azaltma yöntemlerinin (harm reduction) yararlı olacağı düşünülebilir. Bu nedenle metadon vb yerine koyma tedavileri önem kazanmaktadır.

Kaynaklar

Alpay N, Karamustafalıoğlu N, Kükürt R (1995) Madde bağımlılarında suç. Düşünen Adam. 8: 16-17

Çakmak D, Karalı A, Akvardar Y, Aral J, Aytaçlar S, Türkcan A (1996) Son beş yıl içinde AMATEM'e yatan madde bağımlılarının özellikleri (yayınlanmamış rapor).

Demirbek B (1991) Uçucu madde bağımlılarının, uçucu madde kullanım, sosyodemografik ve psikiyatrik özelliklerinin incelenmesi. Uzmanlık tezi, İstanbul.

Dudular T (1991) Psikoaktif madde kullanan hastalarda temel esaslar ve suç. Uzmanlık tezi, İstanbul, s. 52

Eren S (1992) Opioid bağımlılarında DSM III R ikinci eksen komorbiditesi. Uzmanlık tezi, 43-44, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, İstanbul

Ergil D (1993) Profile of drug addiction and resistance in Turkey, UN report, Ankara

Kuru L (1997) Bir süreç olarak opioid bağımlılığı. Uzmanlık tezi, İstanbul

Milgram GG (1993). Adolescents, alcohol and aggression. J Stud Alcohol Suppl, Sep;11:53-61

Modestin J, Berger A, Ammann R. J (1996) Mental disorder and criminality. Male alcoholism. Nerv Ment Dis, 184 (7):393-402

Risser D, Bonsch A, Schneider B (1995). Does drug abuse lead to criminal behavior? An analysis based on criminal registers of 117 drug-related deaths, examined in 1992 at the Institute of Forensic Medicine in Vienna, Austria. J Forensic Sci May;40(3):378-81

Tamar D, Kültegin Ö, Çakmak D (1996) Uyuşturucu madde kullanımının aile üstüne etkisi. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Bilim Serisi no: 99, s: 39

Tablo 1: “Yasalarla sorunuz oldu mu?” sorusuna yanıt verenlerin kullandıkları maddeye göre dağılımları

	Uçucu N=71		Esrar N=138		Eroin N=105		Hap N=49		Toplam N=364	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
EVET	38	53.5	98	71.0	79	75.2	23	46.9	238	65.6
HAYIR	33	46.5	40	29.0	26	24.8	26	53.1	125	34.4

$\chi^2= 18,2$, SD:3, $p<0.001$

Tablo 2: “Madde kullanmadan önce yasal sorun yaşadınız mı?” sorusuna yanıt verenlerin kullandıkları maddeye göre dağılımları

	Uçucu N=68		Esrar N=132		Eroin N=101		Hap N=44		Toplam N=346	
	N	%	n	%	n	%	N	%	n	%
EVET	9	13.4	33	25.0	30	29.7	14	31.8	86	25
HAYIR	58	86.6	99	75.0	71	70.3	30	68.2	258	75

$\chi^2 =7.31$, SD: 3, $p>0.05$

Tablo 3: madde kullanımıyla ilişkili ya da ilişkisiz suçların kullanılan maddeye göre dağılımları

	Uçucu N=68		Esrar N=132		Eroin N=101		Hap N=45		Toplam N=346	
	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Madde ile ilişkili	10	28,6	28	28,3	41	50	7	28	86	35,7
Madde ile ilişkisiz	25	71,4	71	71,7	41	50	18	72	155	64,3

$\chi^2 =14 .01$, SD: 6, $p<0.05$

Tablo 4: “Madde kullanmaya başladığınızdan beri cezaevine girdiniz mi?” sorusuna yanıt verenlerin kullandıkları maddeye göre dağılımları

	Uçucu N=68		Esrar N=132		Eroin N=101		Hap N=45		Toplam N=346	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet, madde ile ilişkili	8	50,0	42	54,5	54	87,1	5	29,4	109	63,4
Evet, madde ile ilişkisiz	8	50,0	35	45,5	8	12,9	12	70,6	63	36,6

$\chi^2 = 27.2$, SD: 3, $p < 0.001$

Tablo 5: madde temin edebilmek yasal olmayan eylemlerin tercih maddesine göre dağılımı

	Uçucu		Esrar		Eroin		Hap		Toplam	
	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Madde temin edebilmek için hırsızlık, yasadışı ve ahlaka aykırı eylemlerde bulunanlar*	23	32.8	29	21.7	34	32.4	8	16.3	94	26.3
Madde satmış olanlar**	3	4.4	31	23	36	34.3	5	10.2	75	21.0

* $\chi^2 = 18,482$, SD: 6, $p < 0.01$

** $\chi^2 = 27,6$, SD: 6, $p < 0.001$

Tablo 6: yasal sorunu olan ve olmayanların madde kullanım süre ortalamalarının kullanılan maddeye göre karşılaştırılması

	Uçucu*	Esrar**	Eroin	Hap (Rohypnol)	Hap (Rivotril)	Hap (Diazem, Ativan vb)
Yasalarla sorunu var	5,0±4 n=30	14,3±10,3 n=93)	8±5,7 n=76	7,2±10,1 n=11	4,5±3,7 n=8	3±1 n=3
Yasalarla sorunu yok	2,3±1,7 n=28	9,5 ±10,6 n=39	6,5 ±5,9 n=24	12,5±6,3 n=2	8,7±6,5 n=9	10,5±6,7 n=10

*t değeri: 3.2, sd: 56, $p < 0.01$

**t değeri: 2,6, sd: 130, $p < 0.05$